

Socialmedicinsk tidskrift

Redaktion:

Claes-Göran Westrin, redaktör och ansvarig utgivare
Ann Appelgren, redaktionssekreterare
Elisabeth Natt och Dag, expedition

Redaktionsutskott:

Erik Allander, professor i socialmedicin, Huddinge
Peter Allebeck, professor i socialmedicin, Göteborg
Per Bjurulf, professor i socialmedicin, Linköping
Arne Borg, f d direktör Äldrecentrum, Stockholm
Lars-Olov Bygren, professor i socialmedicin, Umeå
Jan Ekholm, professor i medicinsk rehabilitering, Stockholm
Axel Fugl-Meyer, professor i medicinsk rehabilitering, Umeå
Axel Gisslén, kommunalråd, Örebro
Gunnar Grimby, professor i medicinsk rehabilitering, Göteborg
Sven-Olof Isacsson, professor i socialmedicin, Malmö
Leif Svanström, professor i socialmedicin, Stockholm
Gösta Tibblin, professor i allmänmedicin, Uppsala

Sjuttioförsta årgången häfte nr 9 1994

Frivilligarbetets plats i vård och omsorg

Frivilliginsatser inom vård och omsorgsarbetet? Vi vet mycket lite om hur utbredda dessa insatser är, vad de innehåller, vilket värde de har för såväl den som tar emot hjälp som för den som ger hjälp osv.

För drygt 10 år sedan 1982 presenterades från Sekretariatet för framtidsstudier en framtidsstudie om vård och omsorg i samhället. Slutrapporten hade namnet: Tid för omsorg.

Framtidsstudien redovisade bl a bristen på kunskap inom detta område men påtalade också det kommande behovet av olika typer av frivilliginsatser av bl a samhällsekonomiska skäl.

Socialmedicinsk tidskrift publicerade samtidigt ett nummer som tog upp och redovisade synpunkter på frivilligt arbete. I artiklarna tog man upp bristen på kunskap och bristen på forskning inom området.

Idag 12 år senare börjar bilden förändras och detta nummer av Socialmedicinsk tidskrift skall försöka illustrera något av den utveckling som skett.

Artiklarna är såväl mycket personliga med inlägg kring hur det är att ta emot hjälp och vad det kan betyda för en enskild person att få ge hjälp som rapportering från pågående forskningsprojekt kring frivilligt arbete.

Starten för detta temanummer började vid en seminariedag vid Örebro läns landstings nystartade hospiceverksamhet våren 1992. Man ville där diskutera möjligheterna till frivilligt arbete inom hospicearbetet, på samma sätt som det bedrivs i t ex England och USA.

Temanumret inleds med en artikel av Bengt Lindqvist, tidigare socialminister (s). Han debatterar sitt partis syn på frivilligt arbete i den sociala sektorn. Men då Bengt Lindqvist själv är synskadad kan han också ge sin alldeles personliga syn på hur det är att ta emot hjälp och hur det är att få ge hjälp på sina villkor.

Som gästredaktör till detta nummer har jag påtagit mig uppgiften att kortfattat redovisa vad som framkom i den tidigare publicerade framtidsstudien Tid för omsorg. Hur såg man på frivilligt arbete inom vård och omsorg och varför togs detta upp som ett viktigt och växande inslag inom vård och omsorgsarbete.

Den största frivilligorganisationen i Sverige idag är Röda Korset med ca 400.000 medlemmar. Lars Pettersson, nationell chef vid Röda Korset, beskriver deras verksamhet i en artikel. Här framkommer hur olika inslag i deras verksamhet i ett flertal fall påverkat den offentliga sektorns insatser eller brist på insatser. Röda Korset har startat många verksamheter som i ett senare skede setts som så viktiga att de övertagits av den offentliga sektorn.

I England finns en betydligt mera etablerad tradition för frivilligt arbete. Forskningschefen vid the Volunteer Centre UK Justin Davies Smith redogjorde för frivilligsektorns möjligheter under nästa decennium vid en större tvådagars konferens om Samhället och Den ideella sektorn som arrangerades av Röda Korset i samarbete med ett flertal andra organisationer hösten 1992. Delar av hans framförande återges här i sin helhet på engelska och presenteras med en längre sammanfattning på svenska.

Temanumret innehåller också två exempel på pågående forskning kring frivilligt arbete. Vid Örebro Läns Landstings centrum för omvårdnadsvetenskap pågår en kontinuerlig utvärdering av den tidigare nämnda hospiceverksamheten där. Inom ramen för detta projekt redovisar Elsebeth Roos och Britt-Marie Ternstedt en litteraturstudie kring vem som gör frivilliga insatser inom hospicevården och vad dessa frivilliga faktiskt gör.

Sista artikeln i detta nummer är en redovisning av frivilligorganisationernas roll i prevention, vård och psykosocialt stöd i samband med utvecklingen av HIV/AIDS i Sverige. Artikelförfattaren Dagmar von Walden har ansvarat för genomförandet av denna studie i Sverige på uppdrag av WHO. Samma studie har genomförts av WHO i ett flertal länder som ett europeiskt jämförande forskningsprojekt.

I detta sammanhang tycker jag det är viktigt att påpeka den aktuella kunskapskälla som finns i den nyligen publicerade statliga offentliga utredningen: Frivilligt socialt arbete Kartläggning och kunskapsöversikt SOU 1993:82. Den beskriver utvecklingen och återger delar av den kartläggning som finns idag om frivilligt socialt arbete i landet och dessutom finns några internationella utblickar. Förhoppningsvis leder detta arbete fram mot möjligheter till mer kontinuerlig forskning inom detta hittills okända område.

Lena Lundh

Gästredaktör för detta temanummer är Lena Lundh, vårdlärare och forskarstuderande vid pedagogiska institutionen vid Uppsala universitet.